

I. A kutatóhely fő feladatai 2010-ben

A KTI 2010-ben a 2008-2012 évekre kialakított kutatási stratégiájának megvalósításából adódó célokkal folytatta kutatásait, teljesítette a kutatási szerződésekben és megállapodásokban vállalt kötelezettségeit. Legfőbb feladatai a Verseny és szabályozás, valamint a Munkaerőpiaci Tükör 2010. évi kötetének összeállítása, az Európai Bizottság 6. és 7. keretprogramja által támogatott kutatási projektek időarányos teljesítése, a munkapiaci keresleti és kínálati előrejelző rendszer megvalósításának megkezdése, valamint az MTA Lendület program keretében játékelméleti kutatócsoport felállítása, és a csoport kutatási tervének megkezdése voltak.

II. 2010-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

MAKROGAZDASÁGTAN ÉS NÖVEKEDÉS

Verseny, szabályozás és innováció c. kutatás rámutatott arra, hogy a verseny és az innováció közötti kapcsolat kutatása hatással volt a versenyszabályozásra is; mind többször jelenik meg a gyakorlatban is a dinamikus hatékonyság szempontjainak mérlegelése. A verseny és az innováció közötti fordított U-alakú kapcsolatból akár az is következhetne, hogy a túlságosan agresszív versenypolitika csökkentheti a gazdasági növekedést. A függvény pontos formájával kapcsolatos bizonytalanság, valamint a szellemi tulajdonjogok innovatív szabályozásában rejlő lehetőségek azonban kétségessé teszik, hogy a versenyszabályozásnak hangsúlyosan kellene figyelembe venni ezeket a szempontokat. A kutatási eredmények erősebb hatással lehetnek a kutatással közvetlenül kapcsolatban álló kérdésekkel – K+F-együttműködések, innovációs piacok – valamint a csúcstechnológiai vállalatokkal kapcsolatos versenypolitikára.

A vállalatok különbözőségének szerepe a hatékonyság és a külkereskedelmi teljesítmény alakulásában c. kutatás keretében a versenyszféra termelékenység-növekedésének és a vállalati dinamika viszonyának összefüggéseit vizsgálták 1992 és 2006 közötti vállalati adatok felhasználásával. A vállalati heterogenitást hangsúlyozó elméletek rámutatnak arra, hogy az iparági termelékenység-növekedés az egyes vállalatok hatékonyságnövekedése mellett a vállalatok súlyának átrendeződéséből, a teremtő rombolásból is származhat. A nemzetközi szakirodalomban használt módszerek alkalmazásával megmutatták, hogy Magyarországon az iparágak termelékenység növekedése elsősorban a folyamatosan működő vállalatok hatékonyságjavulásának köszönhető, ugyanakkor a teremtő rombolás is jelentős szerepet játszott a vizsgált időszakban.

A vállalatok, a régiók és az ágazatok versenye a tudásalapú gazdaságban: A foglalkoztatásbővítő növekedés lehetősége Európában c. kutatás keretében a vállalati teljesítmény, a K+F, az innováció és az állami támogatás közötti összefüggés vállalati szintű adatokon végzett elemzését végezték el. A támogatások időben viszonylag tartósnak bizonyultak egy-egy vállalat esetében. Azok a vállalatok, amelyek viszonylag több támogatást kaptak, rövidebb ideig folytatnak K+F tevékenységet és kevesebbet is fordítanak rá. A támogatások előmozdítják mind a K+F-t, mind az innovációt. A támogatásban részesült vállalatok kevésbé termelékenyek, a kiválasztásukban szerepet játszhat az, hogy esetükben jelentősebb termelékenység-növekedés érhető el például fejlettebb technológia alkalmazásával.

Az Európai vállalatok a globális gazdaságban: országon belüli szakpolitikák a külső versenyképességért c. kutatás keretében a vámkezelésnek és az egyéb adminisztrációnak a külkereskedelemre gyakorolt hatását vizsgálták 170 ország adatain. Azon országokba, amelyekben

hosszabb ideig tart az import-adminisztráció, kevesebb, de nagyobb szállítmány érkezik. Egy egyszerű modell keretében bemutatták az adminisztrációs korlátok jóléti terheit.

A Tudomány, innováció, vállalatok és piacok a globális világban c. kutatáson belül a képzettség specifikus munkahely-áramlásokat vizsgálták egy mintaszelekciós modell keretében, különös tekintettel az innovatív és a nem fejlesztő vállalatok közötti különbségre. A modellezést két lépésben végezték: az első, szelekciós egyenlet magyarázza, munkahely-teremtés, vagy –rombolás zajlik-e a vállalatnál, a modell második fele pedig külön-külön dinamikus egyenlettel magyarázza a munkahely-teremtés, illetve –rombolás intenzitását. Az 1998-2006-os időszakon belüli három alperiódusra – 1998-2000, 2001-2003 és 2004-2006 – bontott becslés eredményei szignifikánsan különböztek egymástól; a kormányzati munkapiaci intervenció intenzívebbé válásával párhuzamosan csökkent a gazdasági változók jelentősége a vállalatok foglalkoztatási döntéseiben. Az innovatív vállalatok nem különböznek érdemben a nem fejlesztő cégektől: nem teremtenek több munkahelyet, és képzettség szerint sem változik gyorsabban a foglalkoztatás szerkezete. A magas technológiájú szektorba tartozó vállalatok összességében még kevesebb munkahelyet teremtenek felsőfokú végzettségük számára, ha a vállalat jellemzőit figyelembe vesszük, mint a más ágazatokhoz tartozó cégek, ami nyilván összefügg a hazai magas technológiájú szektor alacsony (hazai) innovációs tevékenységével.

A historikus klíma és gazdasági fejlettség c. kutatási projekt azt a régi fejlődélméleti kérdést vizsgálja, hogy a klíma, és ezen belül a hőmérséklet miként befolyásolja a gazdasági növekedést. Ennek vizsgálatához egy három évszázadra visszatekintő, 167 országot magába foglaló hőmérséklet adatbázist hoztak létre. Fő empirikus eredményük az, hogy amennyiben a historikus hőmérsékleteket is figyelembe vesszük, akkor a jelenlegi hőmérséklet már nem befolyásolja a jelenlegi egy főre jutó jövedelem szintet. Ez arra utal, hogy a hőmérsékletnek a gazdasági fejlettségre gyakorolt hatása elsősorban közvetett.

A strukturális átalakulás és gazdasági növekedés c. kutatáshoz tartozó elméleti irodalom addig két fontos mechanizmust tárt fel, amely a gazdasági növekedéssel együtt strukturális átalakulást is generál. Az egyik a jövedelemhatást emeli ki; a jövedelem növekedésével a kereslet eltolódik a mezőgazdasági termékek felől az ipari termékek illetve a szolgáltatások felé. A másik a relatív ár hatást emeli ki: a szolgáltatásoknak az ipari és a mezőgazdasági termékekhez viszonyított relatív ára emelkedik és ez okozza a strukturális átalakulást. Az egyes mechanizmusok a technológiára és a preferenciákra vonatkozó megfelelő feltevések esetén működnek. Azt a kérdést teszik fel, hogy a preferenciákra vonatkozó egyes feltevések közül melyik van összhangban az Egyesült Államok 1948-2007 közötti makrogazdasági adataival. Legfontosabb eredményük az, hogy a preferencia specifikáció erősen függ attól, hogy a GDP felhasználási oldalára, vagy a termelési oldalára alapozzák-e becslésüket.

Az Oligopolisztikus árazás – ármerevség c. kutatás során egy ágens-alapú oligopolista árazási modellt fejlesztettek ki, amelyben az árdöntések evolúciós adaptáció útján alakulnak ki hosszú távon. Egyfelől az így kapott árazási stratégiák értelmezhetőnek tűnnek – az árak általában a Nash-egyensúlyi és a kooperatív ár között vannak – másrészt pedig nem elhanyagolható ármerevséget is találtak. Ez a modell potenciálisan az ármerevségnek a szokásos magyarázatokhoz képest egy újabb magyarázatát adhatja.

Az Adóelkerülés c. kutatás keretében egy olyan adócsalás-modellcsaládot vizsgáltak, amelyben az egykulcsos adó kizárólag a közjavakat finanszírozza. Kiinduló elveiket megpróbálták úgy átültetni, hogy ágens-alapú modellként fogalmazzák meg a problémát. Útfüggőséget, furcsa Laffer-görbéket kaptak, és azt tapasztalták, hogy a társadalmi kohézió hozzájárulhat az adócsalás csökkenéséhez.

A Lakáspiac ágens alapú keretben c. kutatás során egy klasszikus lakáspiaci modellt ültettek át ágens alapú környezetbe. Megmutatták, hogy egy ilyen keretben a tanulás folyamatának vizsgálata fontos szerepet kaphat a piac alkalmazkodásának leírásában. A lakáspiac sajátossága, hogy a szereplők ritkán valósítanak meg tranzakciókat, ezért az egyéni információkon alapuló tanulás lassú és perzisztens piaci alkalmazkodást indukál a modellben. Az összes információ teljes felhasználása viszont gyors és kilengésektől mentes dinamikákat mutat.

Az Aszimmetrikus információ és/vagy korlátozott racionalitás: miért és mitől védjük a fogyasztókat? c. kutatás kiinduló pontja szerint a szorosabb értelemben vett fogyasztóvédelem szempontjából a hagyományos közgazdaságtan általános ajánlása egyszerű volt: a fogyasztókat minél teljesebben kell informálni, és mivel gyakran ez nem áll a vállalatok érdekében, a kötelező információnyilvánosság eszközeivel szabályozásra is szükség van. A szabályozó feladata annak eldöntése, hogy melyek a "releváns" információk. A viselkedési közgazdaságtan azonban nemcsak kevésbé informált, hanem korlátozottan racionális fogyasztóval is számol. Ezért a fogyasztó megtévesztése közgazdaságtanilag is értelmezhetővé vált. Sőt, a megtévesztés nem csak hazugságot, félreinformálást jelent ebben a megközelítésben, hanem a fogyasztók kognitív és döntési hibáinak, „irracionális” preferenciáinak tudatos kihasználását is. Másfelől az új megközelítés a szabályozói kudarcok (*regulatory failures*) új aspektusait veti fel, hiszen a régi elmélet alapján a szabályozási kudarcok oka szintén csak a szabályozók információs hiányosságai lehettek. A korlátozott racionalitás a szabályozókra és a jogalkalmazókra egyaránt érvényes.

Buborékok és legendák: pénzügyi válságok és válságmagyarázatok c. kutatás a 2007-2009-es válság nyomán újra előtérbe került pénzügyi buborékok kialakulásával és magyarázatával, a korai modern időkben létrejött narratívák kialakulásával, ezek modern újraértelmezésével keres választ arra, hogy a buborék csupán egy, a magyarázatot helyettesítő metafora-e, vagy hasznos eszköze a piaci ágensek valóságos magatartását vizsgáló közgazdasági elemzésnek. *A láthatatlan kéz története c.* kutatás bemutatja, hogy milyen értelemben használta a XVIII. század és különösképpen Adam Smith a láthatatlan kéz eszméjét, hogyan „fedezték fel újra” a metaforát a XIX. században, és hogyan lett a „neoliberálisként” emlegetett gazdasági és politikai diskurzus sarokköve a XX. században.

PIAC- ÉS VÁLLALATELMÉLETI ÉS EMPIRIKUS KUTATÁSOK

Verseny és szabályozás című évkönyv harmadik kötetének készítése során vizsgálták, hogy a hálózati hatások és externáliák jelenségei miként váltak a közgazdasági és jogi szakirodalom „forró” témáivá, mennyiben akadályozza az üzleti titok a hatósági határozatok felülvizsgálatát, milyen szerepet játszanak a „szakértők” a közigazgatási határozatok felülvizsgálatában. A jogi szempontú megközelítések mellett a legfrissebb kutatásokat felhasználva az ágazati és a versenyszabályozásban felhasználható elméleti és empirikus közgazdasági elemzési módszerek ismertetésére is sor került. A kötet a hazai hálózatos szolgáltatásokat először OECD adatok tükrében elemezte, majd részletesen foglalkozott a posta, a távközlés, a villamosenergia- és gázszolgáltatás piaci helyzetével.

Vizsgálták az *adóversenyt az Európai Unió tagországainak gázolajra kivetett jövedéki adókulcsain* kis és nagy ország közötti modellben árrugalmas fogyasztói kereslet mellett. Megmutatták – 16 európai ország 1978 és 2005 közötti gázolaj jövedéki adókulcs adatainak felhasználásával – hogy a nagyobb országok nagyobb erővel reagálnak szomszédai adóváltoztatására, mint kisebb társaik. Arra is bizonyítékot találtak, hogy a tagországok közötti stratégiai interakciók felerősödnek az 1990-es évek közepétől, ami ez előbbi eredményekkel együtt megmagyarázza, hogy miért kezdtek el a kisebb tagállamok ettől az időszaktól kezdve

nagyobb szomszédaiknál rendre alacsonyabb adókulcsot megállapítani, és hogy miért nem sikerült a minimumadó-szint előírása révén az Európai Uniónak harmonizáltabb jövedéki adóztatást teremtenie.

Az egységesülő európai piacokon működő hálózatos szolgáltatások vizsgálata során megállapították, hogy a politikai konszenzus gyakori hiánya miatt a szabályozás európai szintjét célzó bizottsági kezdeményezések csak részlegesen valósulnak meg, az ágazati szabályozási rendszert a versenyhatóságok által közvetített szabályozás egyre gyakrabban „segíti” ki. A döntések előkészítésekor, az egyes ágazatokat érintő szakpolitika megfogalmazásakor fontos a piacnyitás tényleges mértékének ismerete. Az OECD mutatóinak ismertetésén keresztül a kutatás bemutatta ezek információtartalmát és a mutatók érvényességi korlátait. Megállapította, hogy a kezdeti tájékozódáshoz jó segítséget nyújtanak, az országok, ágazatok relatív viszonyát nagy vonalakban tükrözik, de a hálózatos szolgáltatások területén zajló tényleges piacnyitás értékeléséhez alaposabb és főként részletesebb tanulmányokra van szükség.

A vertikális korlátozásokkal kapcsolatos újabb közgazdasági irodalommal foglalkozó kutatás az árukapcsolás és a csomagban történő értékesítés kérdéseit vizsgálta. Az áttekintett közgazdasági elemzések arra utalnak, hogy a közgazdaságtan ezen a területen majdnem kizárólag csak olyan piacmodellekkel foglalkozik, amelyekben a piaci verseny erősen korlátozott. A stratégiai magatartás feltételezése miatt eddig kevés erőfeszítést tettek a költségsökkentési és hatékonysági szempontok elemzésére.

A tudás-intenzív vállalkozások és az innováció segítése az európai növekedés és szociális jólét érdekében c. nemzetközi kutatás keretében megállapították, hogy a hazai szabályozás megfelelőnek minősíthető színvonala önmagában nem elégséges a verseny intenzitásának növeléséhez. A vállalkozások nem érzik azt, hogy a piaci verseny innovációra kényszerítene őket. A vállalkozások innovációs tevékenységét befolyásoló keretfeltételek elemzésének fő üzenete, hogy nem lehet néhány jól megválasztott TTI-politikai intézkedéssel gyorsan, gyökeresen javítani a NIR teljesítményét. Az innovációra ható tényezők együttes figyelembevételével a stratégiaalkotás, a szakpolitikai eszközök tervezése és alkalmazása során egyaránt lényeges változások szükségesek.

Az innováció-orientált magyarországi vállalkozások kockázati tőkével történő finanszírozásának problémáit elemző kutatás eredményei szerint a nagyértékű kivásárlásokra vállalkozó regionális magántőke-alapok szemében gyengülő vonzerejű, ám a Jeremie-alapok felállításában és a magánnyugdíjpénztári befektetések liberális szabályozásában 2010 őszéig élen járó Magyarországon a közeljövőben a klasszikus kockázati tőke-befektetések fellendülése várható. Ez, a válság miatt háttérbe szoruló hitelfinanszírozás közepette javíthatja a kis- és középvállalkozások külső finanszírozási lehetőségeit, s gyorsíthatja e vállalati kör fejlődését. A magánnyugdíjpénztárak „államosítása” nyomán azonban ez a folyamat megtorpanhat.

A romániai privatizációs folyamat vizsgálata során azt találták, hogy a privatizáció kezdete előtt egy vállalatcsoportot a kormány eltiltott a privatizációtól. Ezt használták fel arra, hogy elemezzék a privatizációs döntések mozgatórugóit: hatékonyságnövelés, a dolgozói létszám fenntartása vagy a bérek szinten tartása volt-e a célja a politikai döntéshozóknak? Először a privatizáció hatásait határozzák meg a fent említett változók privatizáció előtti értékeinek függvényében, amely a politikusok információs halmazát képezte akkor, amikor eldöntötték, melyik vállalat privatizálható és melyik nem. Felhasználva a becsült hatásokat, szimulálják a privatizáció hatásait a vállalati létszámra, a hatékonyságra és a bérekre a privatizálható és a nem privatizálható vállalatcsoportokra. Az eredmények arra engednek következtetni, hogy a

politikusok legfőbb célja a vállalatok dolgozói létszámának fenntartása volt még akkor is, ha ezt csak a termelékenység-növekedés rovására érthették el.

GLOBALIZÁCIÓ, EU INTEGRÁCIÓ ÉS FELZÁRKÓZÁS

Az országok relatív makrogazdasági teljesítményének és nemzetközi versenyképességének vizsgálata sok, egymástól eltérő szempont figyelembevételét és elemzési módszert kíván meg. Az a két vizsgálat, amely *Magyarország nemzetközi versenyképességének alakulását* az elmúlt 15 év teljesítményének tükrében tekintette át, ugyancsak több szempontot vett figyelembe: a folyó- és változatlan-áras külső teljesítményt, az export külső térnyerését, az import behatolását, illetve az előbbi kettő nettó hatását, s végül a magyar kivitel más-más földrajzi térségekre értelmezett teljesítményét. Kiderült, a magyar gazdaság a 2000-es években, különösen az évtized második felében más képet mutat, ha a nemzetgazdaság összteljesítményét nézzük, s mást, ha a kivitel relatív eredményeit vizsgáljuk. Az előbbi egyértelműen romlott, az utóbbi viszont a stagnálás, vagy lemaradás mellett a javulás számos jelét is mutatja. Bár e jelek többféleképp értelmezhetők, az megállapítható, az elmúlt évtizedet vizsgálva indokolatlan a hazai gazdaság versenyképességének általános romlásáról beszélni. A hazai gazdaság versenyképessége az 1990-es évek második felében messze többet javult, mint bármely más környező országé. A 2000-es években viszont a kelet-közép-európai versenytársaink nemcsak behozták relatív lemaradásukat, hanem sok tekintetben jobban is teljesítettek. Ugyanakkor, ha például az Európai Unió egészére nézve, illetve a volumenváltozásokra összpontosítva nézzük a magyar külkereskedelem mutatóit, akkor nem mutatható ki elmaradás. A 2000-es években folytatott gazdaságpolitika összességében bizonyára nem volt serkentő a hazai vállalati szektor nemzetközi versenyképességének javítására, ugyanakkor feltételezhető, hogy a már exportra berendezkedett vállalatok közössége a vállalati szektor egészénél ellenállóbbnak bizonyult a gazdaságpolitika kilengéseivel szemben, s pozícióját megőrizni, sőt javítani is képes volt, a központi hatások ellenében is.

A közelmúltban a műszaki fejlődés és a kereskedelem liberalizálása lehetővé tette, hogy az üzleti szolgáltatások – széttöredezettségük révén – a külkereskedelem résztvevői legyenek, elsősorban *külföldi közvetlen beruházások*, s ezen belül multinacionális vállalatok láncainak keretében. A közelmúltban ilyen *multinacionális láncok részeit képező hazai vállalatokról* készültek esettanulmányok, s ezek elemzése fényt derített arra, milyen helyi előnyök ösztönzik az ilyen tevékenységek kiépítését a kelet-európai országokban, ezen belül pont a magyar gazdaságban. A beruházó vállalatok első körben a visegrádi országokat hasonlónak ítélik meg azon *helyi üzleti környezetet jellemző előnyei*ket illetően, amelyeket számba vesznek, mikor nemzetközi szolgáltatásokat nyújtó egységeik kihelyezéséről döntenek. A végül Magyarországot választó cégek saját megítélésük szerint második körben általában a következő okok miatt döntenek a magyar gazdaság mellett: a külföldi nyelvek ismeretében általában elmaradott Magyarországon a frissen végzett diplomások, illetve a szomszéd országból érkezett magyar nyelvű munkavállalók közül nagyon jó nyelvtudásukat tudnak felvenni; általában is azt tapasztalják, hogy a magyarországi humán erőforrás ár/minőség aránya jobb, mint a többi visegrádi országban tapasztalt érték; a beruházó cég egyéb, Magyarországon megtelepedett vállalatai jó tapasztalatokat gyűjtöttek az országról; s végül, azokat a helyi feltételeket, amelyek a szolgáltatások széttöredezett elemeinek vissza-integrálásához szükségesek, így az infokommunikációs infrastruktúrát, Magyarországon jónak találták.

A magyar vállalatok világszerte való alkalmazkodásának fontos és sajátos helyszíne a *hazai autóipar*. Fontos, az iparág feldolgozóipari termelésben és kivitelben játszott szerepe miatt, és sajátos, mert ez az iparág már a világméretű recesszió előtt is kapacitásfelesleggel, a

telítettségéből fakadó költségnyomással nézett szembe, s a helyzetét stabilizáló állami segítségnek sem volt híján. A válság hatásainak vizsgálata ebben a hazai iparágban azt mutatta, hogy néhány beszállító már a válság kitörése előtt is igyekezett csökkenteni a verseny nyomását, erősíteni piaci pozícióját. A válság hatására ez a tendencia felgyorsult: a sikeres vállalkozások ma már többszolgáltatásokat nyújtanak a vevőknek, igyekeznek szorosabb kapcsolatot kiépíteni, együttműködni velük. Jellemző, hogy olyan, bonyolultabb tevékenységekbe fognak, amelyekben a velük versenyző kínai és indiai versenytársaik a földrajzi távolság miatt nem tudják őket követni. Egy további alkalmazkodási út az, amikor több kisebb beszállító stratégiai partnerséget köt egymással, hogy nagyobb kapacitással tudjanak ajánlatot tenni partnerüknek. Az itt felsorolt, sikerrel kecsegtető „menekülési útvonalakat” azonban nem minden hazai beszállító képes megtalálni, és rajtuk végigmenni, így várható, hogy felgyorsulhat a többletet adni nem képes, csak az olcsó munkaerőre támaszkodó cégek kiszorulása az autóiipari beszállítói piacról. Ennek megakadályozása érdekében a gazdaságpolitika megfelelő eszközökkel terelheti a veszélyeztetett vállalatokat a megfelelő alkalmazkodási módok felé.

OKTATÁSGAZDASÁGTAN

Vizsgálták az önkormányzatok költségvetési helyzete és az oktatási minőség közötti összefüggést az Országos Kompetenciamérés adatai alapján. Az eredmények azt mutatják, hogy a városokban a magasabb helyi adóbevételek nemcsak magasabb iskolai kiadásokkal, de jobb oktatási minőséggel is együtt járnak: a diákok átlagosan jobban teljesítenek a magasabb adóbevételel rendelkező városokban. A különbségek ráadásul nem elhanyagolható mértékűek a városokban. Ezzel szemben a falvakban a helyi adóbevételek és az oktatás minősége közötti összefüggés nem mutatható ki egyértelműen. A helyi adóbevételekkel összefüggő különbségek önmagukban is méltányossági problémának tekinthetők, feltehetően az esélyegyenlőség alacsony szintjének kialakulásában szerepük van, hiszen a szegényebb településeken több hátrányos helyzetű diák él és tanul. Amennyiben az önkormányzatok költségvetési helyzete a szegényebb és gazdagabb települések közötti oktatási minőségbeli különbségek kiváltó oka, akkor a probléma a támogatási rendszer átalakításával, a szegény önkormányzatokat célzó többlettámogatásokkal, illetve a támogatások önkormányzatok közötti átcsoportosításával volna kezelhető.

A *Tanárok hatása a tanulói kompetenciák fejlődésére Magyarországon* c. kutatás a tanári eredményességet vizsgálta longitudinális 7-8. évfolyamos diák- és ezekkel egyéni szinten összekapcsolt tanári adatok felhasználásával hozzáadott-érték típusú modellekkel. Az eredmények azt mutatják, hogy a tanárok között jelentős különbségek vannak az eredményességben, de ezek a különbségek valamivel kisebbek, mint amit az amerikai és angol kutatások feltártak. A tanári minőség becsült szórása a diákok teszteredményei szórásának hozzávetőlegesen egytizedéért felel. Mindez azt mutatja, hogy a tanári minőség javításával jelentősen javítható volna a közoktatás eredményessége. A tanárok közötti különbségek legalább akkorák az iskolákon belül, mint az iskolák között, ami arra utal, hogy nem szélsőséges mértékű a jó és gyengébb tanárok iskolák közötti elkülönülése.

A *kisgimnáziumok oktatási szelekcióban játszott szerepét* vizsgáló kutatás megállapította, hogy a kisgimnáziumok létrehozásával nőtt az esélyegyenlőtlenség az oktatásban. A kisgimnáziumok a 8. és 10. évfolyam között növelik az iskolatípusok közti tesztpontszám-különbségeket. Továbbá az adatok szerint azokban a kistérségekben, ahol van kisgimnázium, a társadalmi státus hatása a tesztpontszámokra magasabb, vagyis ezekben a kistérségekben egyenlőtlenebb a rendszer. A kisgimnazisták társadalmi státusa és a tesztpontszám átlagai is magasabbak. Bár a jelentkezők közül a kisgimnáziumok inkább képességek szerint szelek-

tálnak, s mivel korai életkorban a képességek és a státus erősen korrelál, tipikusan a jobb státusú tanulók kerülnek be a kisgimnáziumokba, és többet profitálnak ebből az oktatási programtípusból, mint a többi tanuló az egyéb programtípusokból.

A középiskolai továbbtanulást, illetve lemorzsolódást vizsgáló kutatás új adatokon mutatta be a roma fiatalok ezredforduló utáni középiskolai továbbtanulási helyzetét. Az elemzést a tizenkettedik osztály első félévéig eljutott (vagy el nem jutott) tanulók vizsgálatára alapozta, akiknek a helyzetét a rendelkezésre álló adatsor nyolcadik évfolyamos koruktól fogva követte nyomon. A tanulók etnikai hovatartozása szüleik nemzetiségi identitása alapján lett meghatározva. Az Életpálya-felmérés egyik újdonsága az volt, hogy a nemzetiségre irányuló kérdésben megengedte a kettős identitást vállalását is. Szüleik nemzetiségi önbevallása alapján számítva a roma fiatalok aránya a mintában közel 8 százalékos lett. A kutatás szerint három és fél évvel a 8. évfolyam befejezése után a fiatalok kilenc tizede található nappali tagozatos iskolában, háromnegyedük a folyamatos továbbhaladást jelentő 12. Évfolyamon. A roma fiataloknál ezek az arányok mindössze 60 és 40 százalékosak. A lemorzsolódás és az évismétlés különösen magas arányú a szakiskolások között és esti tagozaton, gyakoriak az iskolatípusok közötti váltások, és az esti tagozatra került vagy lemorzsolódott tanulók számára gyakorlatilag nincs visszaút. A nyolcadikos kompetenciaeredmények szoros összefüggésben állnak a továbbtanulási irányokkal és a későbbi lemorzsolódással, de az alacsony iskolázottságú és a roma tanulók között az összefüggések eltérőek, ami egyéb mechanizmusok szerepét valószínűsíti. A középiskolai hátrányok és lemorzsolódás jelentős részben a középiskola előtt felhalmozott hátrányokból erednek, ám a leghátrányosabb helyzetű csoportokban az egyéb tényezők szerepe is fontos lehet. Mindezek miatt a középiskolásokat célzó beavatkozások határfoka általában kisebb lehet, mint várnánk, de jól célzott beavatkozások segíthetik a leghátrányosabb helyzetűeket a középiskola sikeres befejezésében.

A roma és nem roma tanulók teszteredményeinek különbségeit vizsgáló kutatás bemutatja a magyarországi roma és nem roma nyolcadikosok 2006-ban mért teszteredményeinek átlagos különbségét, és felbontja azt egyéb változóknak betudható és pusztán etnikai különbségekre. Az etnikai összehasonlítást az Országos Kompetenciamérés és az Életpálya-felmérés adatainak az összekapcsolása tette lehetővé. A roma és nem roma nyolcadikosok között mért átlagos különbség egy szórás egység körüli mind a matematika mind a szövegértés teszteredményekben. Ez a különbség nagyon hasonló ahhoz, amit hasonló korú fekete és fehér tanulók között mértek az Amerikai Egyesült Államokban a 80-as évek elején. Az egészségi állapotra, az otthoni nevelési környezet változóit, iskola fix hatásokat, valamint a szülők iskolázottságát és jövedelmi viszonyait kiszűrve a roma és nem roma tanulók közötti különbségek a szövegértés teszteredményben teljes mértékben eltűnnek, és a matematika teszteredményben is nagymértékben, 0,15 szórás egységre csökkennek. Az egészség, az otthoni nevelési környezet és az iskola a teszteredmények etnikai különbségeinek nagy részét megmagyarázzák. Az egészségi körülményekben és az otthoni nevelési környezetben meglévő, jelentős mértékű etnikai különbségek ugyanakkor gyakorlatilag teljes mértékben betudhatók a szülők iskolai végzettségében és a család jövedelmi viszonyaiban meglévő különbségeknek.

MUNKAPIACI KUTATÁSOK

Vizsgálták, hogy *hogyan változott a munkanélküliség hossza* annak hatására, hogy a munkanélkülieket rendszeres ellenőrzésnek vették alá: valóban kerestek-e munkát. A munkakeresés hiánya nem vonta maga után a segély elvesztését, de ennek nem feltétlenül voltak tudatában a munkanélküliek. A tanulmány eredményei szerint ez a beavatkozás a 30 év feletti nők esetében hat a munkanélküliség hosszára.

A *rejtett gazdaság, be nem jelentett foglalkoztatás és a gazdasági válság* viszonyát vizsgáló kutatás arra a következtetésre jutott, hogy a gazdasági válság hatására a be nem jelentett vagy vállalkozói tevékenységnek álcázott munka gyakoribbá válására, és a munkáért kapott jövedelmeken belül a zsebbe vagy számlára történő kifizetések arányának növekedésére számíthatunk. A munkavállalók oldaláról vizsgálva többféle oksági láncon keresztül tudunk eljutni a munkanélküliség tényétől, illetve növekvő kockázatától a be nem jelentett munka elfogadásának növekvő valószínűségéhez és növekvő arányához. Az iskolázottság növekedésével csökken a zsebbe való fizetés melletti munkavállalás gyakorisága, miközben a munkanélküliség kockázata nő az iskolázottság csökkenésével. Ugyanakkor a számlára történő fizetés (vállalkozói szerződéssel álcázott foglalkoztatás) pozitív kapcsolatban áll az iskolázottság növekedésével. A munkanélküliek (valamint a csak alkalmi munkásként foglalkoztatottak) a korábbi empirikus vizsgálatok szerint az alkalmazásban állóknál jóval nagyobb arányban fogadják el a zsebbe, vagy a számlára való fizetéssel járó munka-ajánlatokat. A munkanélküliség növekedése ezért fokozza a zsebbe vagy számlára való fizetési csomagok elfogadásának valószínűségét, és növeli a be nem jelentett foglalkoztatást.

A *roma foglalkoztatás* helyzetét a rendszerváltás utáni időszakban vizsgáló kutatás a rendelkezésre álló a legmegbízhatóbb adatfelvételek segítségével elemzi a magyarországi romák alacsony foglalkoztatását és annak legfontosabb okait 1993 és 2007 között. A roma foglalkoztatás összeomlott a rendszerváltás után, a romák és nem romák közötti foglalkoztatási arány különbsége 40 százalékpontosra növekedett mind a férfiak, mind a nők körében, és ez a szakadék változatlan maradt azóta is. A foglalkoztatási különbségekben kimutatható legfontosabb tényező az iskolai végzettség, a nők esetében a gyerekszám is jelentős magyarázó erővel bír, de a földrajzi elhelyezkedés szerepe kicsi, ha az iskolai végzettség hatását kiszűrjük. A roma és nem roma foglalkoztatottak keresete közötti különbség 30 százalékos, aminek legalább a felét magyarázzák az iskolai végzettség különbségei.

A *válság munkapiaci hatásainak elemzése* kapcsán megvizsgálták, hogy a válság első évében a magyar vállalatok milyen mértékben nyúltak a tömeges elbocsátások mellett vagy helyett olyan puhább módszerekhez, mint amilyen a munkaidő rövidítése vagy a bérek csökkentése. A 2008 és 2009 májusára vonatkozó vállalati és egyéni paneladatok szerint a béreloszlás – a minimálbérek emelésének hatását leszámítva – alig változott, a munkaidő-csökkentések pedig valószínűleg nem terjedtek túl a munkahelymegtartó támogatásokkal megsegített vállalati körön. A versenyszférában az alkalmazkodás terhét alapvetően a foglalkoztatás viselte – az ebben meglévő vállalatközi különbségeket a tanulmány a foglalkoztatotti összetétel változásait is figyelembe véve vizsgálja. Az extenzív alkalmazkodás túlsúlya összefügghet a puha megoldásokat ösztönző intézmények hiányával, a minimálbér-szabályozással, valamint azzal, hogy számos vállalat a munkaerő-felvétel visszafogásával is csökkenteni tudta a létszámát.

Kutatták a *népességöregedés és nyugdíjreform* kérdéskörét, amely során létrehoztak egy olyan új modellt, melynek bonyolultsága lehetővé teszi, hogy egyszerre figyelembe vegye a népességöregedés és a nyugdíjrendszer többszörös kapcsolatait, és több reformot külön-külön is képes legyen elemezni. Ugyanakkor a modell elég egyszerű is ahhoz, hogy a program újbóli megírásával bárki ellenőrizhesse a kapott eredményeket. A korábbi modellek zöme nem tett eleget e kettős követelménynek: vagy olyan egyszerűek voltak, hogy a minimálisan szükséges számú kombináció nem volt elemezhető, vagy olyan bonyolultak voltak, hogy az összes egyenletet nem tartalmazták.

Foglalkoztak a *diplomások bérelőnyére* vonatkozó adatok esetleges torzításaival, annak kapcsán, hogy Magyarországon a diplomások kereseti előnye a nem diplomásokkal szemben

nemzetközi összehasonlításban rendkívül nagy. A kutatás a kérdőíves adatfelvételek által mért és a tényleges jövedelem viszonyát elemezte, a szubjektív jóllétre vonatkozó információk alapján. A gondolatmenet lényege, hogy mivel az étellel való elégedettség pozitívan függ a jövedelemtől, az elégedettségre vonatkozó információk alapján következtethetünk arra, hogy van-e az elégedettségnek olyan, meg nem magyarázott része, amit a látens jövedelem magyarázhat. A jövedelem, az aktivitás, a nem és az életkor hatásának kiszűrése után is a magasabb iskolai végzettség magasabb elégedettséggel jár. Az általános iskolai végzettségűek és a szakmunkások közötti elégedettségbeli különbség a szakmunkások jobb egészségi állapotának következménye. Az érettségizettek és a szakmunkások közötti elégedettségkülönbség az érettségizettek erősebb társadalmi beágyazottságának következménye. Mind-ezen tényezők hatásának figyelembe vétele után is a diplomások sokkal elégedettebbek életükkel, mint a többiek.

A köz- és a versenyszféra közötti bérkülönbségeket tanulmányozták Magyarországon a 2002 – 2008-ig terjedő időszakban. A két szféra közötti bérkülönbséget szétbontották egy olyan módszerrel, amely a teljes bérelosztás figyelembevételével méri a bérkülönbség dolgozói, cégszintű, illetve munkahelyi tulajdonságokban megfigyelhető különbségek által megmagyarázott részt, és az ezeken felüli bérkülönbséget. A kutatás eredményei szerint a bérelosztás különböző pontjain, szintjében és előjelében is jelentősen különbözik a köz- és versenyszférában fizetett bér és a jellemzők által megmagyarázott rész.

KÖZÖSSÉGI GAZDASÁGTAN ÉS KÖZPOLITIKÁK

Interjúkra építve vizsgálták a budapesti futárpiacon a szereplők *adózási magatartásának változását* az egyik meghatározó szereplő által elindított „kifehéredés” nyomán. A 2010-ben indított új terepmunka eredményei szerint a „fehéredő” piaci szereplő képes volt megtartani, sőt növelni piaci részesedését, a vevők elfogadták az áthárított költségnövekedést, amely a be nem jelentett munka melletti foglalkoztatás bejelentett foglalkoztatássá változtatásához kapcsolódott és több piaci szereplő is a „fehéredés útjára lépett”.

Megvizsgálták, hogy a *vállalkozások létszámgazdálkodásra vonatkozó szándékai* alapján milyen mértékben és mélységben lehet előre jelezni tényleges magatartásukat, illetve a szándékok és megvalósulásuk eltéréseit milyen a vállalat gazdálkodásához, szervezetéhez, illetve a vállalatvezetéshez kapcsolódó belső, és milyen a vállalaton kívüli piaci és makro tényezők befolyásolják. A vállalati HR menedzserek interjú vizsgálatára alapján az eredmények lényeges különbségeket mutatnak a magyar vállalatok között a piaci és a stratégiai tervezés léte és mélysége szerint, amely előre vetíti, hogy nyilatkozataik megalapozottsága szándékolt munkapiaci viselkedésükről igen eltérő lehet. A háttérben ágazati, a vállalat tulajdonszerkezetére, illetve hosszú távú jövedelmezőségére vonatkozó tényezők feltételezhetők.

A Magyarország és más új EU tagországok *munkaügyi viszonyait nagyban meghatározó multinacionális vállalatok* szerepét vizsgáló kutatás azt próbálja megragadni, hogyan ültetik át az eltérő vállalati kultúrákat hordozó és különböző rendszerekből érkező cégek saját munkaügyi és vezetési gyakorlatukat a fogadó ország viszonyai közé, s hogyan reagál erre a befogadó közeg. Az anya- és leányvállalatoknál készített interjúk és esettanulmányok a csoportszintű „vállalati szociális modellek” eróziójára engednek következtetni, kirajzolva a ’magyar modell’ nemzetközi (főként angolszász) vonásait és az anyavállalatok által közvetített szociális modellek ’nemzetköziesedését’. A válság körülményei között, vagy annak ellenére egyre nagyobb hangsúlyt kap a vállalatirányítás globalizálódó eszköztárából válogató „emberi

erőforrás menedzsment” megközelítés, amelyben a közvetlen munkáltató-munkavállaló kapcsolatok válik erősebbé. A nem túl nagyszámú nemzetközi vizsgálat hol a származási ország, hol a befogadó ország „elvének” dominanciáját mutatja ki a munkaügyi kapcsolatokat alakító hazai szabályok, szokások és az „új” normákat közvetítő vállalati nyomás egymásnak feszülésében.

AGRÁRGAZDASÁGTAN ÉS VIDÉKFEJLESZTÉS

A mezőgazdaságon kívüli jövedelmek beruházásokra gyakorolt hatását elemezték a magyar és a szlovén mezőgazdaságban. Az eredményeink szerint a mezőgazdasági jövedelmek fontosabbak Szlovéniában, mint Magyarországon. A nem mezőgazdasági jövedelmek negatívan, míg a támogatások pozitív módon befolyásolták a beruházási tevékenységet mindkét országban. A mezőgazdaságon kívüli jövedelmek *technikai hatékonyságra gyakorolt hatását* elemezték a szlovén mezőgazdaságban 2004-2008 között. Ez alapján elmondható, hogy a szlovén mezőgazdaságban jelentős a szerepe a mezőgazdaságon kívüli jövedelmeknek. A farmok technikai hatékonysága növekedett a vizsgált időszakban, függetlenül attól, hogy volt-e mezőgazdaságon kívüli jövedelmük vagy sem. A mezőgazdaságon kívüli jövedelmeknek és az üzemnagyságnak szignifikánsan pozitív hatása volt a technikai hatékonyságra, míg a támogatások esetében nem tapasztalható ilyen egyértelmű eredmény.

Az *agrárrendtartási és kereskedelmi törvények egyes beszállító-védelmi szabályainak* érvényesülése tárgyában nemzetközi irodalom tükrében vizsgálták a beszerzési ár alatti értékesítés szabályozását, valamint gyakorlati tapasztalatait számos OECD országban. Megállapítható, hogy nem létezik egységes szabályozás. Még adott gazdasági térségeken, vagy országokon belül is termék- vagy legalábbis ágazatfüggő, hogy milyen termékekre milyen típusú szabályozás vonatkozik. Az elméleti és empirikus tanulmányok legfontosabb további tanulsága, hogy a beszerzési ár alatti értékesítés tilalmának pozitív hatásai legalábbis kérdésesek.

A *magyar és a lengyel tejpiac horizontális integrációjának* vizsgálata során megállapították, hogy két rezsimet különböztethetünk meg a tejpiaci árak közötti hosszú távú kapcsolatban, amely létét a külkereskedelmi adatok alátámasztják. Amikor alacsony volt a forint/zloty árfolyam, akkor megnőtt a lengyel tejexport Magyarországra, illetve fordítva.

JÁTÉKELMÉLET

A *súlyozott szavazási játékok általánosítása* lehetőséget ad a képviseleten alapuló döntéshozó testületek hatalmi viszonyainak árnyaltabb, realiztikusabb értékelésére. A nem stratégiai távolmaradás fogalmát bevezetve megengedi, hogy egy többségi koalíció alkalmanként kisebbségbe kerüljön, így az egyszerű, vagy minősített többség megszerzése nem azonos a többség által biztosított jogok korlátlan gyakorlásával. A modellt az aktuális országgyűlési erőviszonyokra alkalmazva kiderül, hogy a jelenlegi kormánykoalíció kétharmados többsége kevésbé biztos, mint az 1994-98 közötti és pozícióját sokkal inkább veszélyezteti a képviselők esetleges kilépése, elvándorlása.

Az *Európai Unió Miniszterek Tanácsában fennálló hatalmi viszonyok* vizsgálata a súlyozott szavazási játékok egyik népszerű alkalmazási területe. A 2009-ben ratifikált Lisszaboni Szerződés rövid és hosszú távon is jelentősen módosítja az egyes országok befolyásoló képességét. Míg az új döntési mechanizmus jelentősen csökkenti az EU tehetetlenségét, a változások elsősorban a nagy népességű, illetve érdekes módon a legkisebb országok számára kedveznek, míg egyes országok, köztük Magyarország relatív befolyása csökken. Az új

döntési mechanizmus révén 2014 után az országok népessége, mint a szavazatok súlyát meghatározó tényező főszerepet kap, így a kedvezőtlen demográfiai folyamatok tovább csökkentik a döntéshozatalból való részesedését és ezzel befolyását.

A tudományos folyóiratok minőségi rangsorolása hivatkozásbajnokság alapján egy a tudomány, illetve a tudományos tevékenység mérhetősége szempontjából fontos probléma és a társadalmi döntések elméletében kiterjedten vizsgált értékelési módszer összekapcsolása. A kapott módszer objektívabb, mint a közismert impakt faktor, vagy a webes keresőmotorokban is használt invariáns módszer, hiszen kevésbé manipulálható. Másrészt az eredményt kevésbé befolyásolja a rangsorolni kívánt folyóiratok szakterülete és ennek mérete és így interdiszciplináris összehasonlításra is alkalmas. A közgazdaságtudományi folyóiratokra alkalmazva a módszer egyrészt megerősíti a vezető folyóiratok helyzetét, ugyanakkor szolgált néhány meglepetéssel a középmezőnyben. Például a rendszeresen nagy terjedelmű cikkeket közlő folyóiratok a szokásosnál hátrébb, míg a rövid közleményeket publikálók előrébb kaptak helyet.

Az intézet **Adatbankja** a Bértarifa-felvétel 2009. évi, a T-Star 2008. évi és a KSH Munkaerő-felmérés (MEF) 2009. I-IV. negyedévi hullámainak beépítésével frissítette az adatállományt. Háztartási szintű indikátorokat képeztek, amiket visszarendeltek a MEF-ben 1993 óta megfigyelt egyénekhez. Ezáltal lehetővé vált a munkapiaci magatartás elemzéséhez az egyéni adatokon túlmenően a család méretének és valamennyi tagjának munkapiaci és transzfer-státuszának bevonására. A *munkapiaci* státuszhoz hasonlóan az egyének tárgyidőszakot követő hullámbeli *transzfer-státuszát* is hozzárendelték a tárgyidőszaki hullámbeli rekordokhoz az összes negyedéves hullámban 1993-ig visszamenőleg. Ezzel lehetővé vált a munkapiaci- és transzfer-státuszok közötti mozgások többváltozós elemzése.

b) Párbeszéd a tudomány és a társadalom között

Az intézet kutatási portfóliójában az alap kutatások mellett ebben az évben helyet kaptak aktuális gazdaságpolitikai, jóléti, nemzeti kérdések. Az intézet arra is különös hangsúlyt fektet, hogy a társadalom számára hasznosítható kutatási eredményeket megfelelő fórumokon nyilvánosságra hozza, kiadványaikat nyilvános bemutatókon ismertesse, és honlapján bárki számára hozzáférhetővé tegye.

A *Munkaerőpiaci Tükör* évkönyvsorozat, a Országos Foglalkoztatási Közalapítvány támogatásával immár 11. éve szolgálja a munkapiaci döntéshozók információval való ellátását, a munkapiac iránt érdeklődők tudásvágyának kielégítését és a felsőoktatási hallgatók képzését. A magyar és angol nyelven azonos szerkezetben megjelenő kötetek bevezető fejezetei áttekintést adnak a magyarországi munkapiaci folyamatokról. Az idei kötetben érthető módon különös hangsúlyt fektettek a gazdasági válság munkapiaci következményeinek bemutatására és elemzésére.

Gazdasági Versenyhivatal támogatásával készülő *Verseny és Szabályozás* című kiadvánnyal a tudományos eredmények és a szakpolitika egymásra találását kívánják elősegíteni, a verseny- és ágazati szabályozás gazdasági elemzésekkel való alátámasztásával. Ennek célközönsége elsősorban az ezzel a témával foglalkozó felsőoktatási intézmények, a verseny- és ágazati szabályozó hatóságok, az államigazgatás, a bírói kar versenyjogi, szabályozási kérdésekben eljáró tagjai, a tanácsadó cégek, a fogyasztók szervezetei és az ágazati szabályozás, versenyhatósági eljárás által érintett vállalkozások. A GVH Versenykultúra Központtal közös szemináriumsorozatot is szerveznek a piacelemzés, versenypolitika és szabályozás témakörökben.

Az intézet a jogi előírások által szabott keretek között nyilvános *Adatbankot* működtet annak érdekében, hogy támogassa az empirikus, azon belül is a mikroszintű adatokat használó kutatásokat. Számos olyan adatbázist gyűjtöttek össze, melyek segítségével az emberek munkavállalással, fogyasztással, tanulással kapcsolatos döntései követhetők és vizsgálhatók. Az adatokat oly módon alakították át, konszolidálták, hogy az érdeklődő kutató hosszú hónapok, esetleg évek befektetése nélkül tudjon dolgozni velük. A kutatással szakmaszerűen foglalkozók támogatása mellett ambíciójuk az is, hogy az igen finom és részletes adatok felhasználásával kapott eredmények olyanok számára is elérhetővé váljanak, akiknek ideje nem engedi meg, hogy aprólékos elemzésbe kezdjenek. Számukra fejlesztették ki az on-line elérés különféle formáit. (<http://adatbank.mtakti.hu/>)

A Foglalkoztatási és Szociális Hivatal támogatásával fejlesztett on-line **Erőforrástérkép** egyedülálló adatbázis, melynek segítségével minden magyar település közel 500 társadalmi és gazdasági mutatójának adatai érhetőek el magyarul és angolul a <http://www.eroforrasterkep.hu/> honlapról. A felhasználók az általuk keresett adatokat táblázatos formában letölthetik és grafikonon, valamint térképeken ábrázolhatják. Az Erőforrástérkép 1.0 verziója 325 ezer féle térkép megrajzolására ad lehetőséget és interneten bárki számára elérhető.

Az intézetben született vagy születőfélben lévő kutatási eredmények, szakmapolitikai vélemények, valamint az aktuális gazdasági, közéleti és társadalom-politikai kérdések vitafórumaként 2010-ben megnyitotta *szakmai blogját*, ahol munkatársai rendszeresen közlik véleményüket, írásaikat, lehetővé téve a társadalmi interakciót. (http://blog.mtakti.hu/blog_cikkek/index.php).

Munkatársai sajtószerepléseit a honlapján kialakított *sajtószemle* rovatban gyűjti és tárja az érdeklődő közönség elé. Angol és magyar nyelvű honlapján naprakész tájékoztatást nyújt a kutatócsoportok főbb tevékenységeiről, kutatói publikációiról, az általa rendezett konferenciákról, szemináriumokról és a fontosabb kutatási projektekről. Kommunikációs stratégiájának fontos eleme a honlap látogatottsági adatok rendszeres értékelése.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2010-ben

Az intézet kutatói szinte valamennyi hazai graduális és posztgraduális közgazdasági képzést nyújtó felsőoktatási intézményben oktatnak. (CEU, BCE, ELTE, DE, PTE stb.) Emellett együttműködési megállapodás keretében segítik a veszprémi Pannon Egyetemen, illetve a Szegedi Tudományegyetemen folyó doktori képzést. Kutatói tanítanak külföldi egyetemeken, külső munkatársak neves külföldi kutatóintézetekben. Továbbra is szoros együttműködésben folytatja munkapiacot érintő kutatásait a BCE Emberi Erőforrások Tanszékével, közös Budapesti Munkagazdasági Füzetek című kiadványsorozatában 10 tanulmány jelent meg az évben. Publikálás előtt álló kutatási termékeit megjelentető Műhelytanulmányok sorozata 32 tanulmánnyal gazdagodott.

Éves sziráki munkatudományi konferenciáját a 'Válság a munkapiacon – és azután' címmel rendezte. Tizedik alkalommal rendezte meg a Nyári Műhelyt, amellyel a külföldön tanuló vagy hivatásukat külföldön gyakorló közgazdászok számára nyújt fórumot. Hetedik alkalommal rendezte meg a „Transition in Agriculture – Agricultural Economics in Transition” című nemzetközi rendezvényét, amelynek keretét a MTA egyezményes tanulmányutak során kialakított kutatási együttműködések adják.

Együttműködési megállapodást kötöttek a Kiotói Egyetem Közgazdaságtudományi Kutatóintézetével és a koreai SNU-KIEP EU Center-rel. A pekingi School of Economics and Business Administration (SEBA) of Beijing Normal University-vel korábban kötött együtt-

működés keretében Pekingben közös munka-gazdaságtani konferenciát szerveztek. Budapesten kínai-magyar kerekasztal beszélgetésen fogadták a kommunista párt központi bizottsága, a kínai tudományos akadémia és neves kínai egyetemek képviselőiből álló magas rangú delegációt, és a globális pénzügyi és gazdasági válság magyarországi hatásairól és annak tanulságairól adtak tájékoztatást. Dán kormánytisztviselőket fogadtak az EU koordinált politikáinak jövője és a válság hatásai témában. A Világbankkal és a Varsói Egyetemen működő Centre for European Regional and Local Studies (EUROREG) intézettel közösen konferenciát szerveztek Budapesten *Adaptability and Change – the National and Regional Dimensions in Central and Eastern Europe* címmel. Kutatója munkapiaci elemzéseket készített az EU Employment Observatory szakértői hálózata számára. Másik munkatársa az Európai Bizottság 'Information Society and Media' Főigazgatósága által kiírásra került Hungary – RTD Technological Audit keretében készülő tanulmányok minőségbiztosítása érdekében részt vesz a Quality Assurance Committee-ben.

Kutatói vendégkutatóként jártak a Seattle-beli University of Washington, Közgazdasági Tanszékén, San Diego-ban az UCSD Közgazdaságtudományi Tanszékén valamint, az Észak-Karolinai Duke University, Center for the History of Political Economy intézményekben.

Kutatói véleményezték a KSH felkérésére a társadalmi szolgáltatások mutatórendszerét, részt vettek az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program félidős értékelésében, a Magyar Marketing Szövetség tagjaként piacelemző tanulmányokat írtak és értékelték, a Magyar Kockázati és Magántőke Egyesület felkérésére, együttműködve az Európai Kockázati és Magántőke Egyesülettel, felmérést készítettek a magyarországi kockázati- és magántőke-piac 2009. évi forrásellátottságáról, a magyarországi székhelyű cégekbe történt befektetésekről és kiszállásokról. Részt vettek az Európa 2020 program integrált iránymutatásainak véleményezésében. Az NKTH elnökének felkérésére egyik kutatója részt vesz a nemzeti kutatási infrastruktúra felmérés és fejlesztési stratégia elkészítésére irányuló Nemzeti Kutatási Infrastruktúra Fejlesztési Útiter (NEKIFUT) Projekt Társadalomtudományi Munkacsoportjának munkájában, illetve munkatársa az Europrosperitas 2010 Alapítvány Tanácsadó Testületének tagjaként a határ menti Eurorégiók együttműködési tevékenységének szervezéséhez és értékeléséhez járul hozzá.

Számos kutatója alapítója, elnökségi tagja a Magyar Közgazdaságtudományi Egyesületnek, elnökségi tagként részt vesznek a Magyar Közgazdasági Társaság munkájában. Makrogazdaságtan és növekedés kutatócsoportja együttműködési megállapodást kötött a CEU Közgazdaságtudományi Tanszékével. Kereskedelmi bankkal kutatási együttműködést folytatott.

IV. 2010-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

28 OTKA témája futott az évben, ebből három új téma indult. Pályázati tevékenységében kiemelkedő fontosságú, hogy megkezdte a Munkaerő-piaci előrejelzések készítése, szerkezetváltási folyamatok előrejelzése TÁMOP - 2.3.2-09/1 kiemelt projekt megvalósítását. Megnyerte továbbá az akadémia támogatását a Lendület pályázat keretében és így módja nyílt egy új Játékelméleti kutatócsoport felállítására. TÁMOP program finanszírozza az ELTE TáTK és a Balassi Kiadó közreműködésével megvalósuló felsőoktatási gazdaságtudományi tananyag-fejlesztési projektjét. A Gazdasági Versenyhivatal Versenykultúra központja által kiírt pályázatokon támogatást nyertek a Verseny és szabályozás következő évi kötete és négy

kutatási projekt megvalósítására. Az Országos Foglalkoztatási Közalapítvány ebben az évben is támogatta a Munkaerőpiaci Tükör évkönyvet.

Folytatták az EU keretprogram által finanszírozott nagy volumenű nemzetközi kutatási projekteket – *A vállalatok, a régiók és az ágazatok versenyképessége a tudásalapú gazdaságban: A foglalkoztatás-bővítő növekedés lehetőségei Európában (MICRO-DYN)*, *'Tudomány, innováció, vállalatok és piacok a globális világban (SCIFI-GLOW)*, *'Európai vállalatok a globális gazdaságban: országon belüli szakpolitikák a külső versenyképességért (EFIGE)* – valamint több új kutatást indítottak. A biztonsági és védelmi politikák Európai Kutatási térségre gyakorolt hatását vizsgálják előrettekintési módszerek alkalmazásával, valamint a másik, ERA-NET projekt célja, hogy összehangolja azokat az európai, nemzeti és regionális szinten jelenleg zajló és a jövőben várható kutatásokat, melyek a mezőgazdaság és a vidékfejlesztés viszonyát és a fenntarthatósággal kapcsolatos új kihívásokat vizsgálják.

Ifjú kutatója Világbanki pályázaton nyert támogatást Wage inequality and firm characteristics in Hungary: Evidence from linked Employer-Employee Data, 1986-2008 c. kutatásához.

V. Az év folyamán megjelent jelentősebb publikációk

Bakucs LZ, Fertő I, Hockmann H, Perekhozhuk O

Estimating oligopsony power in the Hungarian market for slaughter hogs.
EASTERN EUROPEAN ECONOMICS 48:(1) pp. 64-78. (2010)

Bakucs LZ, Latruffe L, Fertő I, Fogarasi J

The impact of EU accession on farms' technical efficiency in Hungary.
POST-COMMUNIST ECONOMIES 22:(2) pp. 165-175. (2010)

Bojnec S, Fertő I

Southeastern European agrofood trade specialization.
EASTERN EUROPEAN ECONOMICS 48:(3) pp. 23-51. (2010)

Brown JD, Earle JS, Telegdy Á

Employment and wage effects of privatisation.: Evidence from Hungary, Romania, Russia and Ukraine.
ECONOMIC JOURNAL 120:(545) pp. 683-708. (2010)

Fazekas K, Molnár Gy (szerk.)

Munkaerőpiaci tükör, 2010.: Közelkép: A válság munkapiaci hatásai.
Budapest: MTA Közgazdaságtudományi Intézet; Országos Foglalkoztatási Közalapítvány,
2010. 350 p. <http://econ.core.hu/kiadvany/mt.html>

Fertő I, Soós KA

Marginal intra-industry trade and adjustment costs in the first phase of transition.: A Hungarian-Polish comparison.
JOURNAL OF ECONOMIC STUDIES 37:(5) pp. 495-504. (2010)

Havas A, Schartinger D, Weber M

The impact of foresight on innovation policy-making.: Recent experiences and future perspectives.
RESEARCH EVALUATION 19:(2) pp. 91-104. (2010)

Karsai J

Private equity in CEE.: The development of venture capital and private equity industry in Central and Eastern Europe. Saarbrücken: VDM Verlag Dr. Müller, 2010. 60 p.
(ISBN:978-3-639-22247-0)

Köllő J

Vállalati reakciók a gazdasági válságra, 2008-2009.
KÖZGAZDASÁGI SZEMLE 57:(12) pp. 1045-1064. (2010)
www.kszemle.hu/tartalom/cikk.php?id=1206

Lackó M

A magyarországi rossz egészségi állapot lehetséges magyarázó tényezői.: Összehasonlító makroelemzés magyar és osztrák adatok alapján, 1960-2004.
KÖZGAZDASÁGI SZEMLE 57:(9) pp. 753-778. (2010)
www.kszemle.hu/tartalom/cikk.php?id=1190

Laki M

The Evolution of the Market of the Hungarian Printing Industry after 1989: The End of a Success Story?
EUROPE-ASIA STUDIES 62:(6) pp. 933-957. (2010)

Oblath G

Magyarország versenyképessége nemzetközi összehasonlításban - a makrogazdasági mutatók jelzései.
KÜLGAZDASÁG 54:(9-10) pp. 3-53. (2010)

Szentpéteri Á, Telegdy Á

Political selection of firms into privatization programs.: Evidence from Romanian comprehensive data.
ECONOMICS & POLITICS 22:(3) pp. 298-328. (2010)

Valentiny P, Kiss FL, Nagy CsI (szerk.)

Verseny és szabályozás, 2009.
Budapest: MTA Közgazdaságtudományi Intézet, 2010. 375 p.
(ISBN:978-615-5024-02-3)
<http://econ.core.hu/kiadvany/vesz.html>

Vincze J

Makroökonómia és a gyakorlat.
Budapest: Typotex Kiadó, 2010. 172 p.
(ISBN:978-963-2792-56-9)
[www.interkonyv.hu/konyvek/en/Makroökonómia és a gyakorlat](http://www.interkonyv.hu/konyvek/en/Makroökonómia%20és%20a%20gyakorlat)